

Nr 20.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående disponerande redan under år 1919 av viss del utav det å extra stat för år 1920 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslag till fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen; given Stockholms slott den 20 september 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att av det för fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen å extra stat för år 1920 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslag av 6,000,000 kronor ett belopp av 1,500,000 kronor må för berörda ändamål disponeras redan under innevarande år.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
20 september 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON,

Departementschefen, statsrådet Nilson, anförde härefter:

»För fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen hava å extra stat för åren 1919 och 1920 av riksdagen anvisats särskilda reservationsanslag med följande belopp, nämligen:

för år 1919.....	kronor 7,134,000: --
» » 1920.....	» 6,000,000: —

För närvarande pågå byggnadsarbeten å kasernetablissemangen för:
Första och Andra livgrenadjärregementena invid Linköping,
Södermanlands regemente invid Strängnäs,
Kronobergs regemente invid Växjö,
Kalmar regemente invid Eksjö samt
Norra skånska infanteriregementet invid Kristianstad.

Genom brev den 4 juli 1919 har Kungl. Maj:t, bland annat, be- myndigat arméns kasernbyggnadsnämnd att snarast möjligt gå i författ- ning om uppförande av sjukhus för Kalmar regemente i enlighet med av nämnden uppgjort förslag. I samma brev har Kungl. Maj:t vidare medgivit, att en kompaniavdelning vid vartdera av Kronobergs och Södermanlands regementens kasernetablissemang finge användas till pro- visoriskt sjukhus.

Sedan arméns kasernbyggnadsnämnd i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 juni 1919 anmält, att de medel, som stode till nämndens för- fogande för kasernbyggnadsarbeten under återstoden av år 1919 samt år 1920, ej vore tillräckliga för arbetenas fortsatta bedrivande med samma intensitet som dittills varit fallet, medgav Kungl. Maj:t genom brev den 16 juli 1919, att, för begränsande av utgifterna för nämnden anförtrodda kasernbyggnadsarbeten under innevarande och nästkom- mande år till de av riksdagen för ändamålet anvisade medel, kasern- byggnadsarbetena finge bedrivas sålunda, att de behövliga lokalerna för regementenas vinterskolor färdigställdes i huvudsak i enlighet med mellan nämnden och vederbörande militära myndigheter träffade över- enskommelser, och att utförande av återstående arbeten vid de olika ka- sernbyggena finge ske successivt och efter sådan plan, som med hän- syn till ovannämnda utgiftsbegränsning av nämnden befunes lämplig och möjlig.

Uti skrivelse den 9 september 1919 har nu arméns kasernbygg- nadsnämnd anmält, att de medel, som stode till nämndens disposition för innevarande år, numera vore så begränsade, att, därest ytterligare medel icke kunde erhållas, nämnden såge sig nödsakad att omedelbart helt och hållet inställa arbetena vid kasernbyggena i Strängnäs, Lin- köping och Kristianstad för innevarande års återstående del och endast fortsätta arbetena vid kasernbyggena i Växjö och Eksjö, så att vid sist- nämnda båda etablissemang de byggnader huvudsakligen färdigställdes, som nämnden utlovat åt respektive regementen till den 1 oktober och den 1 november innevarande år. Däremot tilläte icke medelstillgången, att några som helst arbeten igångsattes för sjukhuslokaler.

Inställande av arbetena vid etablissemangen i Strängnäs, Linköping och Kristianstad innebure, dels att en mängd arbetare komme att av- skedras, vilka i annat fall kunnat beredas arbete över vintern, och dels att staten förorsakades åtskilliga extra utgifter för skydd av icke färdiga byggnadsdelar.

Skrivelse
från arméns
kasernbygg-
nadsnämnd.

Med hänsyn till dels de svårigheter och omkostnader, som vore förbundna med förberörda inställande av arbetena vid vissa etablissemang, och dels behovet att igångsätta byggnadsarbetena för sjukhusen i Växjö och Eksjö snarast möjligt, hemställde nämnden, att behövliga åtgärder måtte vidtagas för att nämnden skulle kunna av 1920 års anslag, 6,000,000 kronor, redan innevarande år få begagna 1,500,000 kronor till kasernbyggenas bedrivande enligt reducerad plan på sätt Kungl. Maj:t medgivit i förenämnda brev den 16 juli 1919 samt till påbörjande av arbeten för sjukhus i Växjö och Eksjö.

P. M. av
byggnads-
chefen hos
kasernbygg-
nadsnämnden.

Uti en i ärendet sedermera avgiven promemoria har byggnadschefen hos kasernbyggnadsnämnden anfört följande:

Uti skrivelse den 28 september 1917 hade kasernbyggnadsnämnden till Kungl. Maj:t lämnat utredning angående nämndens medelsbehov för år 1919, och hade nämnden, på i skrivelsen närmare angivna grunder, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen hemställa om anvisande av 10,000,000 kronor till fullföljande av nämndens arbeten under år 1919. Ifrågavarande medelsbehov hade beräknats dels under förutsättning, att etablissemangen för Kronobergs, Kalmar och Södermanlands regementen skulle fullbordas senast under år 1919 och de fyra återstående etablissemangen, nämligen för Första och Andra livgrenadjärregementena samt för Norra och Södra skånska infanteriregementena, under år 1920, och dels med hänsyn till de material- och arbetspriser, som gällt vid tiden för skrivelsens avlämnande, men vilka nämnden icke kunnat angiva som slutgiltiga.

Uti skrivelse den 10 november 1917 till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet hade nämnden på anfordran meddelat, att nämnden ansåge, att förberörda etablissemang komme att fullbordas inom förenämnda tider under förutsättning, att arbetenas jämna fortgång icke komme att störas av större arbetsinställelser eller andra uppkommande hinder, såsom omöjlighet att anskaffa erforderliga materialier m. m. Nämnden hade därvid erinrat, att, som förhållandena dittills gestaltat sig på arbetsmarknaden, det vore att befara, att berörda förutsättning för etablissemangens fullbordande på de angivna tiderna icke komme att vara förhanden.

Sedan chefen för lantförvarsdepartementet vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 av frågan om reglerandet av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1919 bland annat anfört, att, på grund av vad nämnden sålunda meddelat och med hänsyn till de svårigheter, som enligt vad erfarenheten givit vid handen efter

den rådande kristidens inträde mött för kasernbyggnadsarbetenas plan-
enliga bedrivande, man syntes med ganska stor säkerhet kunna antaga,
att det icke skulle bliva möjligt att färdigställa de ännu återstående
etablissemangen på de av nämnden för normala förhållanden beräknade
tiderna, och såsom sin mening framhållit, att det av nämnden för år
1919 äskade beloppet kunde avsevärt nedsättas utan risk för att medels-
brist under året skulle uppkomma, hade Kungl. Maj:t föreslagit 1918
års riksdag att ställa till förfogande för fullföljande av kasernbyggnads-
arbetena sammanlagt 7,134,000 kronor såsom extra ordinarie anslag till
uppförande av kasernetablissemang för 15 infanteriregementen och
40,862 kronor av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar; och hade
riksdagen beslutit i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Kasernbyggnadsarbetena hade, som också chefen för lantförsvars-
departementet i likhet med nämnden förutsett, icke kunnat bedrivas
enligt den plan, som förutsatts vid beräklandet av de för år 1919 be-
hövliga medel. Denna försening hade förorsakats av dels genom kris-
tiden uppkomna hinder av olika slag och dels ganska omfattande ar-
betsinställelser vid olika kasernbyggen under år 1918 i samband med
samma års stora lönestrid mellan arbetsgivare- och arbetareorganisa-
tionerna inom byggnadsfacket. Denna försening torde motsvara ett
halft års förspild arbetstid.

Förseningen av arbetena hade dock icke inverkat på sådant sätt,
att en totalminskning uti det för arbetenas bedrivande beräknade be-
loppet uppstått. Den nedsättning i utgifter, som varit en följd av den
minskade arbetsintensiteten, hade mer än kompensrats av de mer-
kostnader, som den stegrade dyrtiden åsamkat.

De genom dyrtiden uppkomna merkostnaderna för de nämnden an-
förtrodda kasernbyggnadsarbetena hade enligt innevarande höst upp-
rättade och nämndens underdåniga skrivelse den 1 september 1919 an-
gående medelsbehov för år 1921 bifogade kostnadsberäkningar befun-
nits stiga till cirka 13,000,000 kronor högre belopp än det, som be-
räknats för desamma hösten 1917 och angivits i nämndens förberörda
skrivelse den 28 september 1917.

Vid tiden för sistnämnda beräkningar, vilka gjorts mycket approxi-
mativa, hade de av kristiden förorsakade prisstegringarna, som känt
vore, ännu icke på långt när nått sina högsta lägen, utan hade sedan
dess avsevärda prisstegringar inträffat beträffande såväl materialier som
arbets- och transportkostnader.

Materialkostnaderna hade stigit successivt, men syntes numera hava
nått sina maxima. Prisökningarna å materialierna hade varit mycket

betydande, men ganska varierande för olika materialier. En beräkning av de merkostnader, vilka varit en följd av dessa stegringar, skulle förutsätta en noggrann granskning av kostnadsökningarna för varje material för sig, av mängder och inköpstider, och skulle föranleda omfattande utredningar.

Arbetskostnaderna, som jämväl successivt stegrats under kristiden, hade efter 1918 års lönestrid fått ganska bestämda lägen. Arbetarna hade härigenom tillerkänts betydande förhöjningar å avlöningarna, särskilt i de fall, då ackordsarbete förekomme. De genom ackordsarbete erhållna dagsinkomsterna hade i allmänhet givit minst 1,5 gånger och i vissa fall upp till 2,5 gånger och därutöver så stor inkomst som vid arbete efter timpris.

Under 1919 års arbeten torde antalet av de dagsverken, vilka utgjorts och komme att utgöras av de utav nämnden direkt anställda arbetarna å byggnadsplatserna, komma att uppgå

vid Växjö-etablissemang	till cirka	43,000	stycken	
» Eksjö- »	» »	31,000	»	
» Strängnäs- »	» »	42,000	»	
» Linköpings-etablissemangen	» »	98,000	»	
» Kristianstads-etablissemang	» »	43,000	»	och
» Lund-	» »	19,000	»	
		<hr/>		
		eller tillsammans 276,000 stycken		

Medelkostnaderna per dagsverken vid 9 timmars arbetsdag hade utgjort:

vid Växjö-etablissemang	.....	kronor	15: 50
» Eksjö- »	.....	»	12: 50
» Strängnäs- »	.....	»	15: —
» Linköpings-etablissemangen	.....	»	12: 50
» Kristianstads-etablissemang	.....	»	13: 50 och
» Lund-	.....	»	13: 50

Under år 1914 torde medelkostnaderna per dagsverken hava varit kronor 5: 50 för 10 timmars arbetsdag. En reducering av denna medelkostnad till cirka 5 kronor torde böra göras vid jämförelse med kostnaderna per dagsverke vid 9 timmars arbetsdag.

Uti 1917 års beräkningar hade merkostnaderna för arbete upptagits till 2 kronor per dagsverke. Såsom framginge av förestående

utredning, måste desamma i verkligheten beräknas betydligt högre och efter följande merpriser:

vid Växjö-etablissemang	i runt tal till	.....	kronor	10: 50
» Eksjö-	»	» » » »	»	7: 50
» Strängnäs-	»	» » » »	»	10: —
» Linköpings-etablissemangen	i runt tal till	»	»	7: 50
» Kristianstads-etablissemang	»	» » » »	»	8: 50 och
» Lund-	»	» » » »	»	8: 50

Ökningen av kostnaderna på grund av dyrtiden för förberörda 276,000 stycken dagsverken under innevarande år utgjorde i runt tal 2,366,000 kronor i stället för de år 1917 beräknade 552,000 kronor.

Kostnaderna för transport av materialier till byggnadsorterna och byggnadsplatserna komme detta år att uppgå till cirka 700,000 kronor. Detta torde betyda en ökning utöver motsvarande kostnader under normala tider av ungefär 480,000 kronor. År 1917 hade nämnden beräknat den slutliga merkostnaden för alla transporter till 90,000 kronor, sålunda blott till en bråkdel av de ökade transportkostnaderna under endast ett år.

Merkostnaderna under året för arbeten och transporter torde i verkligheten utgöra cirka 2,846,000 kronor, under det att de år 1917 angivits till i runt tal 600,000 kronor. Ökningen utgjorde sålunda cirka 2,246,000 kronor.

Emedan prisstegringen å materialier givetvis vore betydande, torde av vad i det föregående utretts kunna dragas den slutsatsen, att, såsom förut anförts, merkostnaderna mer än kompenserat de minskade utgifter, som blivit en följd utav förseningen av kasernbyggnadsarbetena.

Samtliga de medel å olika anslag, vilka av riksdagen anvisats till och med år 1919, belöpte sig till 38,616,147 kronor 40 öre. Vid ingången av år 1919, hade de av nämnden utgivna medlen utgjort tillsammans 30,410,978 kronor 5 öre. Till nämndens förfogande för 1919 års arbeten hade vid årets början alltså stått 8,205,169 kronor 35 öre.

Under innevarande års första hälft hade arbetena vid de olika kasernbyggena fortgått med oförändrad arbetstakt. Vid slutet av juni månad i år hade de medel, som stått till nämndens disposition för arbetenas bedrivande, minskats till att utgöra i runt tal endast 2,400,000 kronor.

Nämnden hade då funnit sig nödsakad att hos Kungl. Maj:t anmäla detta förhållande.

Nämnden hade emellertid tidigare på den grund, att de arbetsinställelser och dyrtidshinder, som förekommit, förorsakat sådana förseningar, att etablissemangen icke kunde förutsättas vara fullbordade inom de beräknade tiderna, träffat överenskommelse med vederbörande militära myndigheter angående partiellt färdigställande av etablissemangen, sålunda att behövlige lokaler för de s. k. vinterskolorna skulle kunna överlämnas till respektive regementen under de år, då etablissemangen beräknats vara fullbordade, vid etablissemangen i Växjö och Eksjö innevarande höst och vid etablissemangen i Strängnäs, Linköping och Kristianstad hösten 1920. Upprättade överslagskalkyler utvisade, att de medel, vilka återstode för innevarande år, och det belopp av 6,000,000 kronor, som anvisats för år 1920, skulle sätta nämnden i stånd att i huvudsak fullborda de till de militära myndigheterna enligt ovan utlovade delarna av etablissemangen.

Uti skrivelse den 28 juni 1919 hade nämnden hemställt hos Kungl. Maj:t att

antingen medgiva, att för begränsande av utgifterna under innevarande år och nästkommande år till de av riksdagen anvisade medel de nämnden anförtrodda kasernbyggnadsarbetena finge bedrivas sålunda, att de behövlige lokalerna för respektive regementens vinterskolor färdigställdes, för Kronobergs och Kalmar regementen i år och för Södermanlands regemente, Första och Andra livgrenadjärregementena och Norra skånska infanteriregementet under år 1920, i huvudsak i enlighet med mellan nämnden och vederbörande militära myndigheter träffade överenskommelser, och att utförandet av återstående arbeten vid de olika kasernbyggena skedde successivt och efter sådan plan, som med hänsyn till sagda begränsning av nämnden befunes lämplig och möjlig,

eller, därest Kungl. Maj:t skulle finna, att förenämnda kasernbyggnadsarbeten borde bedrivas i huvudsak efter samma plan och med samma intensitet som nu skett, ställa till nämndens förfogande för innevarande år ytterligare 2,000,000 kronor och för nästkommande år ytterligare 1,800,000 kronor utöver för respektive år redan anvisade medel.

Att nämnden kunnat begränsa dessa tilläggsanslag till de ovan angivna beloppen hade huvudsakligen sin grund däruti, att arbetena vid kasernbygget i Lund dåmera inställts i enlighet med kungl. brev den 21 mars 1919 och att byggnadsprogrammet beträffande kasernetablissemangen i Linköping betydligt reducerats i enlighet med kungl. brev den 19 juni 1919.

Kungl. Maj:t hade den 16 juli 1919 medgivit, att det förstnämnda alternativet skulle tillämpas och arbetstakten sålunda minskas.

De av nämnden upprättade överslagskalkylerna hade, som sagts, givit till resultat, att de medel, som stode till nämndens förfogande för återstående del av innevarande år, tillsammans med de för nästkommande år anvisade medel, inalles utgörande 8,400,000 kronor, skulle vara tillräckliga för arbetenas bedrivande med den sålunda minskade arbetstakten.

För arbetena under senare hälften av innevarande år hade nämnden att disponera 2,400,000 kronor eller 400,000 kronor per månad och för år 1920 6,000,000 kronor eller 500,000 kronor per månad. För att kunna fullfölja det minskade arbetsprogrammet syntes sålunda vara nödvändigt, att nämnden bereddes möjlighet att redan i år få begagna en del av de för år 1920 anvisade penningemedlen. Vid beräkning av behöfligt tilläggsbelopp för innevarande år måste hänsyn tagas därtill, att i år arbeten bedrevs vid sex etablissemang med relativt kraftig takt och under nästkommande år motsvarande arbetstakt endast förekomme vid fyra etablissemang. Kalkyler på basis av denna förutsättning utvisade, att det belopp av 8,400,000 kronor, som funnes att tillgå, borde fördelas med 3,600,000 kronor för innevarande år och med 4,800,000 kronor för år 1920. Ett förskott av 1,200,000 kronor av 1920 års medel skulle sålunda vara behöfligt för arbetenas bedrivande innevarande år.

Enär materialinköp o. d. måste ske betydligt tidigare än motsvarande arbeten komme till utförande, fördelades omkostnaderna med större utgifter för de tidigare arbetsmånaderna än för de senare. Med hänsyn härtill borde ovan, endast i proportion till arbetsmånader och antal kasernbyggen beräknade förskott icke obetydligt ökas.

Genom brev den 4 juli 1919 hade Kungl. Maj:t bland annat be- myndigat nämnden att snarast möjligt gå i författning om uppförande av sjukhus för Kalmar regemente invid Eksjö i enlighet med av nämnden uppgjort förslag. Uti samma brev hade Kungl. Maj:t därjämte medgivit, att ett provisoriskt sjukhus inreddes inom en kompaniavdelning vid Kronobergs regemente invid Växjö, och hade arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framhållit behovet av, att sistnämnda provisoriska sjukhuslokaler snarast möjligt bleve iordningställda.

Då dessa sjukhus icke tillhörde de delar av etablissemangen, som utlovats till vederbörande militära myndigheter, erfordrades ytterligare medel för dessa arbetens igångsättande och bedrivande.

Nämnden ansåge sig sålunda böra med hänsyn till vad ovan anförts föreslå, att förskottet, att i år utgå av nästkommande års medel, bestämdes till 1,500,000 kronor.

Yttrande av
arméförvalt-
ningens civila
departement.

I häröver denna dag avgivet utlåtande har arméförvaltningens civila departement anfört följande.

Den i arméns kasernbyggnadsnämnds framställning ifrågasatta åtgärden skulle innebära sådant förskotterande av medel, som i kassa-förlagskommitténs betänkande av den 20 mars 1917 benämnts förskott å anslag i det påföljande årets riksstat. Beträffande sådana förskott hade, med anledning av nämnda kommitterades förslag och 1917 års riksdags uttalande därom, i statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december samma år anförts, att dylika utgifter borde i stället för att förskottsvis bestridas uppföras på en tilläggsstat för det år, varunder utgifterna av riksdagen beslutats. Detta uttalande syntes dock närmast avse sådana utgifter, vilka vid tidpunkten för riksdagens berörda beslut kunde förutses bliva erforderliga under det då löpande året och som således kunde komma i betraktande vid uppgörandet av nämnda tilläggsstat.

Det i förevarande framställning anmälda medelsbehovet hade däremot yppats så sent, att detsamma icke kunnat tillgodoses vid uppgörandet av tilläggsstaten för innevarande år. Vid sådant förhållande samt då dels medel för ifrågavarande utgifter redan funnes av riksdagen anvisade och dels de i framställningen berörda arbetena måste anses vara av synnerligen trängande art, syntes hinder icke möta för förskotterande av det erforderliga beloppet.

Med tillstyrkan av kasernbyggnadsnämndens framställning samt anmälan att erforderliga medel kunde tillhandahållas av de för arméförvaltningen under innevarande år disponibla medelstillgångar, hemställde civila departementet således, att det begärda beloppet, 1,500,000 kronor, måtte anvisas å civila departementets försträkningskonto mot ersättning av 1920 års anslag till fullföljande av arbetena å kasern-etablissemang för femton infanteriregementen.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, äro de till kasernbyggnadsnämndens förfogande för innevarande år ställda medel icke tillräckliga, för att de för närvarande pågående arbetena skola kunna utan avbrott fullföljas till årets slut. Då såväl med hänsyn till de vid de olika byggnadsplatserna anställda arbetarna som ur ekonomisk synpunkt ett dylikt avbrott bör om möjligt undvikas, torde det för arbetenas bedrivande under återstoden av innevarande år erforderliga beloppet, eller 1,500,000 kronor, böra ställas till nämndens förfogande.

Av arméförvaltningens civila departements yttrande framgår, att detta belopp kan av arméförvaltningen försträckas av de för ämbets-

verket under innevarande år disponibla medelstillgångar. Då emellertid en dylik förskottsordning icke kan av Kungl. Maj:t meddelas, torde riksdagens medgivande härtill böra inhämtas.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att av det för fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen å extra stat för år 1920 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslag av 6,000,000 kronor ett belopp av 1,500,000 kronor må för berörda ändamål disponeras redan under innevarande år.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thomas Adlercreutz.
